

O samozřejmostech

Odpočítávání třetí světové války
František Roček

Existuje-li něco jako kolektivní duch velkých společenství, je to duch milosrdný. Schopný předstírat, že dnešek a zítřek budou stejné, pokud ne lepší, než předvčerejšek. Tento duch kolektivního přání roky zastírá, že na scénu vstupuje tragédie. Proto mnoho lidí do poslední chvíle věřilo, že nenastane druhá světová válka. I dnes kolektivní duše či duch atlantské civilizace liberálů a křesťanů na obou březích Atlantiku věří, že nepropukne krize, kterou nazvou historici třetí světovou válkou. Věří, že hlavním úkolem dneška a zítřka je boj proti terorismu.

Z hlediska atlantského kolektivního ducha je nepřípustné tvrdit, že teroristé jsou ve skutečnosti sluhý mocností a ekonomických aliancí.

Je nepřípustné tvrdit, že 11. září 2001 došlo v USA k všední teroristické akci, vymykající se z běžného průměru jen poněkud vyšším počtem obětí.

Je nepřípustné tvrdit, že aktivity teroristů jsou přijatelné, protože legalizují mocnostem nové kolo zbrojení skrývající se za bojem proti terorismu.

Přijmout tyto teze by znamenalo, že se nemusíme bát terorismu, ale toho, co přijde za 11 či 16 let. Boj proti terorismu zakrývá znovuvyzbrojování mocností a tím i odpočítávání do začátku třetí světové války.

0. Úvod aneb nic nového se nestalo

Je proti morálce doby považovat teroristické útoky z 11. září 2001 a 11. březen 2004 za všední násilné činy nevymykající se z běžného teroristického „pracovního“ průměru. Zazněly výbuchy a vybuchla i společenská hysterie.

„Nic není po 11. září tak, jak bývalo. Zdá se, jako by se svět točil od té doby nějak jinak...“ (Udo Ulfkotte, Hrozba terorismu, Ikar 2003, str. 15) „Evropa už nikdy nebude po 11. březnu stejná. Vyhozením španělských nádraží do povětří teroristé tyto iluze rozptýlili a učinili kontinent méně naivní a méně křehký,“ napsal po výbuchu list *Izvěstija*.

Ve skutečnosti útoky tohoto typu byly očekávané. Odborníci věděli, že se jim pravděpodobně nedá zabránit. Věděli také, že následky teroristů z dlouhodobého hlediska budou výhodné pro zvýšení bezpečnosti napadené země. Také věděli, že aktivita teroristů od devadesátých let stoupá, ale jenom v muslimské oblasti. Separatistické snahy v různých oblastech světa vůči tamní dosavadní státní moci jsou naproti tomu jen průběžnými problémy.

Muslimský terorismus představuje pouze viditelné zplodiny rozžhaveného tavicího kotle islámské oblasti. Svět islámu je politicky i nábožensky nejednotný podobně jako svět křesťanů. Pnutí je v něm pochopitelné. Islámský svět je v méněcenném postavení. Není reprezentován žádnou mocností. Větší míru důstojnosti jim zajišťují především ropná naleziště na jejich území.

Islámský terorismus je jen částečně organizovaný odpor proti méněcennému postavení. Mocnosti si to uvědomují. V rámci boje proti terorismu si proto přerozdělí vliv v muslimských oblastech a ve světě. Tím terorismus poslouží dosavadním a budoucím mocnostem, ale velmi málo muslimskému světu.

Z těchto důvodů není podstatné, co se stalo 11. září 2001 v USA a 11. březen 2004 ve Španělsku. Jsou to jenom dobře využitá epizody. Není ani důležité jakou má dnes která mocnost sílu a potenciál, protože bude docházet k ještě těžko definovatelným, ale možná velmi dramatickým, proměnám. V nadcházejícím dělení světa se bude jednat především o Čínu, EU, Indii, Japonsko, Rusko, USA. Jisté je, že svrchované využijí k upevnění svého vlivu boje proti terorismu.

1. Den samozřejmosti - 11. září 2001 a 11. březen 2004

Když uplynuly v září 2003 dva roky od leteckých atentátů z 11. září v New Yorku a ve Washingtonu, komentáře v českém tisku k výročí byly bezobsažné, překlady zahraničních mudrosloví obdobně. Prakticky bezcenné byly i články podporující či kritizující bezpečnostní politiku odstartovanou po 11. září. Co se stalo, že reakce připomínaly tuctová kázání recyklující stále stejné obrazy a nabádání?

Příčinu lze hledat v 11. září. Žijeme v klamu, že 11. září se stalo něco mimořádného. Útok vzbudil při první informaci překvapení nebo údiv.

Překvapen byl ten, kdo s podobnou událostí do budoucna počítal, ale nevěděl, že k útoku dojde právě v tento den.

Údiv vzbudila zpráva v případě, že člověku událost otevřela studnici nečekaných jevů. Údiv: vidíme náhle novou scénu, ale není nová. Pouze pro nás byla za oponou a opona se 11. září 2001 zvedla. Pro jiné, kteří oponu poodhrnuli již dříve, bylo překvapením jenom konkrétní místo a čas.

Překvapení byli odborníci a lidé jdoucí právě po izraelských ulicích. Udívání byli všichni, kdo trpěli iluzemi nebo nedostatkem zkušenosti, čili ne odborníci a lidé v izraelských městech, kde již vybuchly stovky bomb teroristů.

Překvapení v sobě nenese nové poznání, ale uvědomění si, že očekávaná událost se skutečně stala a právě v tento okamžik a zde. Za překvapením je pocit samo – zřejmého. Jev je samo – zřejmý v okamžiku, kdy si uvědomíme, že existoval i mimo nás, byl a je součástí světa, byl očekávan.

V událostech 11. září 2001 termín „samozřejmost“ hraje důležitou úlohu. V ten den bylo samozřejmé, že letecký útok teroristů byl očekávaným projevem zvyšování technických možností teroristů. Přesto útok nebyl výjimečným, ale typickým teroristickým útokem s minimem inovací.

Pouze organizačně byl útok daleko složitější. Nejednalo se o zaparkování aut naložených výbušninou, ale o synchronizovaný únos několika letadel. Útok se zdařil jen částečně - cíle dosáhla pouze tři ze čtyř unesených letadel. A pouze dva údery letadel byly dostatečně ničivé. Výsledek útoku byl z hlediska nasazení úderných sil jen průměrný čili standardní.

Ochrana proti únosu letadel byla tehdy také standardní. Co následovalo po útoku bylo též samozřejmé. Politické reakce byly samozřejmě čili standardní, běžně teatrální, tedy univerzální. Stačilo vyměnit datum a místo tragédie, vypustit či upravit pár vět a projevy byly použitelné i v případě 11. března 2004.

Také následný útok na Afghánistán byl samozřejmý, i útok na Saddámův Irák byl očekávaný a tudíž samozřejmý.

Vyhrožování Iránu je též samozřejmě využití příležitosti. Také užší spolupráce Ruska a USA v protiteroristických aktivitách je samozřejmá a také je samozřejmý tvrdší pohled Ruska na budoucnost, tedy i na spolupráci s USA. Spolupráce nevyklučuje budoucí konfrontaci s USA. Je nutné se na ni připravit.

To vše lze vystopovat po 11. září 2001, aniž by bylo třeba použít nějakých dramatických obrazů. Není pravda, že nic není po 11. září tak, jak bývalo. Je to stejné, ale s použitím nové rétoriky – protiteroristické. Prozatím.

1. Základní iluze

Po 11. září 2001 se nezměnilo nic, pouze si politici oddechli, že mohou skončit s maškarádou, ze které nevěděli jak ven. Již nemusejí předstírat, že od roku 1990 začalo období mírové spolupráce a porozumění. Konečně se mohou veřejně připravovat na další rozsáhlou vojenskou konfrontaci.

Mírová mystifikace z počátku devadesátých let politikům v bezpečnostní oblasti svazovala ruce. Nemohli dělat nic jiného, než mírovou potěmkinovskou vesnici podporovat, protože začátkem devadesátých let založili svoji politiku na nové budoucnosti, na novém mírovém zítřku. Předstírali, že dosáhli mírového zhroucení SSSR a východního socialistického bloku, a začíná tím nová perspektivnější éra. Oni byli nositeli tohoto světa plného míru. Slibovali novou kvalitu života a mezinárodní spolupráce.

Ve skutečnosti ohniska regionálních sporů zůstala, pouze ztratila své dosavadní sponzory – soupeřící dva mocenské bloky. V tom ale není hlavní problém. Války v jugoslávském prostoru, místní genocidy a drobné války v Africe, hysterie islámských teroristů, několik desítek separatistických hnutí na pomezí Ruska a v Asii, to vše jsou pouze provozní potíže. Nic více, než běžná součást politické transformace po rozpadu bipolárního světa východního a západního bloku. K tomu hraje velice hlasitě všem na očích kapela mírových operací. Slibovali novou kvalitu života a mezinárodní spolupráce a mírové operace slouží jako účelné a dobře viditelné alibi.

1.1. Pandořina skříňka mocností

Problém je zcela jinde. Rozpad východní říše uvolnil cestu k rychlejšímu zvyšování vlivu nově se formujících mocností. Snižuje se síla EU, kde jsou organizovány bývalé velké koloniální mocnosti světa, a připravuje se nové přerozdělení vlivu ve světě. Neznamená to nutně, že musí dojít k válečné konfrontaci. Žádná z mocností si to nepřeje, protože to škodí obchodu. Ale musí být připravena, kdyby k takové situaci došlo, aby měla dostatek odstrašujících sil k válečnému střetu. Zároveň si žádná politická reprezentace po roce 1990 nedovolí vojenské výdaje obhajovat přípravou na válku. Mírové operace jsou příliš komorní záležitostí. Celosvětový boj proti terorismu je naopak záminkou ideální.

Z hlediska budoucnosti je nutné klást rovnítko mezi všemi probouzejícími se mocnostmi, od polospící Indie či přes dosud velmi oslabené Rusko až po jedinou současnou supervelmoc USA. Z hlediska budoucnosti mají všechny mocnosti stejnou hodnotu – jakoukoliv. V tomto stavu nejistoty či permanentní přeměny, terorismus představuje jenom jeden z problémů, které musí administrativy států řešit. Terorismus je jenom jeden ze způsobů boje.

1.2. Útok z 11. září 2001 byl očekáván

Od osmdesátých let byly úder jako z 11. září 2001 očekávány. Otázkou spíše je, proč nedošlo k očekávaným úderům dříve než 11. září 2001? Např. IRA mohla výbuchem lodí naložených trhavinami těžce zasáhnout Londýn, nebo s letadlem „rozebrat“ některou z londýnských dominant již v osmdesátých letech.

V dubnu 2004 se v americkém tisku objevil rozhovor (tradičně s nejmenovaným papalášem) o tom, že varování před útokem bez zcela konkrétních stop mohla být jen rámcová. CIA prý již od roku 1995 varovala před nebezpečím atentátů, které by mohli v USA provést muslimští extremisté jako mstu za podporu poskytovanou USA Izraeli a za americkou vojenskou přítomnost v Saúdské Arábii. Varování byla údajně obsažena ve výroční zprávě CIA za rok 1995 a v následujících zprávách. I když zpráva za rok 1995 ještě neuváděla zakladatele mezinárodní teroristické sítě Al-Káida Usámu bin Ládina, upozorňovala na možnost, že muslimští extremisté zaútočí na letadla a na symbolická místa v New Yorku a ve Washingtonu. Zpráva se prý výslovně zmiňovala o newyorském Wall Streetu a o jeho finančních institucích a také o úředních budovách, jako Bílý dům ve Washingtonu.

Pokud skutečně tyto názory ve zprávách CIA byly, jednalo se o obecné prognózy, o samozřejmé vidění hrozeb. Jednalo se o průběžné obavy.

1.3. Faktor průběžnosti

Zajištění bezpečnosti 11. září 2001 bylo kritizováno jako nekompetentní s velkými rezervami ve zpravodajské činnosti a v koordinaci bezpečnostních složek. Domnívám se, že do jisté míry neprávem. Bezpečnostní opatření byla průměrná a průběžná.

Systém bezpečnosti a rozhodovacích pravomocí funguje ve státě, tedy i v USA, průběžně na pokraji nezamýšlené konspirace, protože zájmy různých názorových a oborových skupin rozhodovací síť organizace (na úrovni vládních orgánů, ministerstev, specifických organizací jako CIA, FBI, jednotlivých států federace a regionálních organizací státní správy a samosprávy) natolik zatěžují, že nedostatečná spolupráce státního aparátu se jeví některému pozorovateli třeba jako konspirace.

Mnoho náhodných selhání, opomenutí, povrchních analýz, nekompetentních a pasivních přístupů ke zdrojům informací, ale i přílišné horlivosti v nevhodný okamžik, to vše může vytvářet obraz konspirativní akce, umožňující teroristům, aby učinili něco hrozného, co se dá využít jako záminka k dramatickým bezpečnostním opatřením a odvetám, které by jinak nebyly státním aparátům realizovatelné.

Desetičlenná nezávislá komise vyšetřující okolnosti teroristických útoků z 11. září byla zřízena v roce 2004 a má na vypracování konečné zprávy o útocích z 11. září čas do 26. července. Ale již dnes (v květnu 2004) se zdá, že neřekne nic, co by se nevědělo již 11. září.

Především se vědělo, že neexistují natolik pádné argumenty, aby Američané vpadli vojensky na území vzdáleného suverénního státu Afghánistánu. Velmi rozsáhlou a riskantní operaci by ještě 10. září nikdo neschválil jako odůvodněnou a k vyslání specializovaných komand k cílenému úderu na bin Ládina neměly USA dostatek přesných informací a na území Afghánistánu neměli dostatečné zázemí.

Před nezávislou komisí bylo řečeno, že od jara 1997 do září 2001 se Spojené státy snažily donutit afghánské hnutí Taliban, aby přestalo chránit šéfa teroristické sítě Al Kajda Usámu bin Ládina, ale bezvýsledně. Podle oficiálního prohlášení prý 10. září 2001, tedy pouhý den před útokem na USA, se Bílý dům rozhodl, že k Talibanu vyšle vyslance, který by vůdce hnutí přiměl, aby vyhostil z Afghánistánu bin Ládina i členy Al Kajdy. Usáma bin Ládín byl jedním z terčů raketového útoku, který v roce 1998 mířil na Afghánistán. Clintonův bezpečnostní poradce Samuel Berger před komisí uvedl, že vláda neměla také dostatek spolehlivých informací a jistotu, zda při dalším útoku února 1999 střely bin Ládina v afghánské poušti zasáhly. Ředitel zpravodajské služby CIA George Tenet před komisí uvedl, na otázku, proč vláda nepodnikla žádné konkrétní kroky, když ke konci července 2001 bylo zřejmé, že se chystají mnohočetné teroristické útoky proti americkým cílům, odpověděl, že americká špionáž předpokládala útoky, které budou směřovat spíše proti americkým zájmům na Blízkém východě. Podobné stanovisko zastává i Bush mladší, který odmítl tvrzení, že vláda měla zprávy o chystaných útocích na americká města. Argument o nejasnosti důkazů použila také tehdejší Bushova bezpečnostní poradkyně Condoleezza Riceová, když při slyšení zvláštní vyšetřovací komise odpovídala na otázky komisařů.

Např. deník The New York Times 10. 2. 2005 informoval, že Americký Federální úřad pro letectví (FAA) byl řadu měsíců před teroristickými atentáty z 11. září 2001 mnohokrát varován před nebezpečím únosů letadel a sebevražedných útoků, a to částečně vlastním bezpečnostním oddělením. Na varování však nijak nereagoval a v praxi odbavování na amerických letištích se nic nezměnilo. FAA dostala jen v období od dubna 2001 do 10. září 2001 celkem 52 různých upozornění, v nichž je zmiňována teroristická organizace Al-Káida nebo její vůdce Usáma bin Ládín. Úřad se však více věnoval problematice odstraňování zpoždění v letecké dopravě, než její bezpečnosti a kontrole provozu. FAA obvinění z podcenění těchto varování odmítl s tím, že byla příliš nejasná a neumožňovala tedy přijmout konkrétní opatření. Obecná varování nez kvalitní činnost bezpečnostního systému. Nemají motivační charakter. Naopak po sérii obecných varování se berou tato varování jako běžná informační kulisa. Obecná varování vytvářejí jen obecné alibi.

1.4. Prevenci svazoval orwellovský syndrom

Teroristický útok musíme posuzovat očima okamžiku, kdy k němu došlo. V poklidném 10. září by byla protiteroristická opatření na letištích v USA přijatá po 11. září naprosto nepřijatelná. Křičela by orwellovským syndromem. Byla by označována za hysterii bezpečnostního aparátu. Nebyl hmatatelný důvod k mimořádným bezpečnostním opatřením. Také opatření kolem Vánoc 2003 by byla pokládána 10. září 2001 přímo za absurdní, neamerická, antidemokratická, za naprosto hysterická a xenofóbní, protože strach z teroristických útoků byl vybuzen do té míry, že některé lety byly rušeny či výrazně zpožděny, na mnoha místech jsou bezpečnostní opatření mimořádně přísná. Kromě toho v USA začaly s odebíráním otisků prstů a fotografováním cizinců.

Orwellův román „1984“ popisuje stát absolutního špehování. Od této představy je odvozen

Orwellovský syndrom. Je přiřazován ke každému opatření, které omezuje svobodu člověka více, než strach z toho, co by se mohlo stát, kdyby nepřijemné bezpečnostní omezení neexistovalo.

To platí v rovině vnitřní i vnější (vojenské) bezpečnosti. Podobně jako populističtí ekologisté přemrštěně brojí proti technickým změnám a zásahům do krajiny, demokratičtí (liberální) populisté vidí v bezpečnostních opatřeních především ohrožení svobody lidského jedince.

Opatření z 11. září 2001 je proto nutné hodnotit jako běžná. Nic nenasvědčovalo tomu, že se právě připravuje několik skupin sebevrahů na teroristickou misi. Z hlediska bezpečnostních opatření fungoval všední organizační volnoběh. Již týdnů a měsíců předtím došlo k nedostatečnému vyhodnocování či přehlédnutí detailních informací uvnitř informační sítě (CIA, FBI a dalších mírně dobročinných spolků), které by jinak mohly vést k odhalení atentátníků. Nedostatečná součinnost speciální služeb není fatální, ale samozřejmá čili běžná chyba v systému. A bude se vyskytovat i nadále.

1.5. Organizační volnoběh

Každý řídicí systém pracuje dlouhodobě na organizační volnoběh. Vykazuje průměrné aktivity, tedy i průměrný sběr, vyhodnocování a předávání informací. To platí také o činnosti bezpečnostních služeb.

Průměrná činnost vzbuzuje i iluzi vývoje zaváděním technických inovací a přijetím opatření reagujících na stížnosti a zjištěné chyby. Průměrná činnost neškodí systému, ale nemusí vést k jeho rozvoji. Většinu energie spotřebovává v rámci vyhledávání a řešení běžné (průměrné) odchylky od norem bezpečnosti. Zcela mimořádné ohrožení nemusí systém zachytit, protože jeho signály se na první pohled mohou jevit jako všední aktivity. Proto bylo možné úspěšně provést letecký útok dopravními letadly na budovy WTO a Pentagon.

Ani všední míru kontroly pasažérů na letištích 11. září 2001 nelze nikomu vytýkat. Vyšší stupeň ostrahy byl nepřijatelný, protože nehrozilo konkrétní nebezpečí. K útoku mohlo dojít kdekoliv a kdykoliv. Kromě toho by i zvýšená ostraha nemusela na letištích vést 11. září k identifikaci teroristů před vstupem do letounů. Pronesení plastových nožů by ani při zvýšené ostráživosti nemuselo být problémem.

Madridský útok z 11. března 2003 přinesl daleko méně obětí, ale je stejného typu. Nebylo možné mu zabránit jinak, než shodou vzácných náhod, k čemuž nedošlo. Nebyl důvod narušit mimořádnou mobilizaci organizační volnoběh bezpečnostních orgánů.

Po 11. září 2001 jsou sice bezpečnostní orgány USA a dalších států vysoce motivovány v boji proti teroristům. Přesto ani stále rozsáhlejší a hektická činnost se dostává do roviny „hektického volnoběhu“. Systém si zvykl na vyšší obrátky, na komplexnější analýzy možných signálů nebezpečí. Proti organizačnímu volnoběhu není obrana.

2. Útok z 11. září jako dar boží

Bezpečnostní opatření tzv. západního světa před teroristickými úderem byla odborníky chápána nejpozději od poloviny devadesátých let jako nedostatečná, ale více méně nezměnitelná, protože ve společnosti chyběla vůle schválit radikální, takřka válečnou, změnu bezpečnostního paradigmatu.

Nejen náboženské společnosti, ale také demokracie je v principu konzervativní typ organizace společnosti, což je zřejmé i v bezpečnostní oblasti. Občané se obávají propůjčení větší moci státním orgánům. Nedůvěřují jim, ačkoli ve volbách vyslovují rámcovou důvěru politikům, kteří státní aparát řídí. Proto zásadní změna v bezpečnostní politice mohla nastat jen díky šoku. Útok z 11. září 2001 byl tímto impulsem.

Mediálně velmi efektní požár a hroucení obou mrakodrapů v New Yorku rozpoutal obrovskou bezpečnostní show.

Nepřítel má ideální vlastnosti: může totéž po 11. září 2001 způsobit kdekoliv na světě, je neviditelný, může použít jakýchkoliv prostředků, bojovat proti němu je třeba všude. Má firemní mezinárodní značku Al-Kaida. Je třeba použít vše dostupné: od kamerových systémů v ulici kde bydlíme přes monitorování internetu až po satelitní systémy, které odhalí hledaného teroristu a dokonce navedou na nepřítele přímo i raketovou střelou.

Preventivní monitorování všeho se začíná zahušťovat na provozní režim blížící se válečnému, tedy nepřetržitému monitorování potenciálního nepřítele. Protože nepřítel – terorista může být zastížen kdekoliv na světě a s jakýmikoliv zbraněmi (zdůrazňuje se, že teroristé mohou použít i zbraně hromadného ničení), vnitřní policejní a vnitřní vojenský rozměr zásahu se mísí.

Ideální stav pro zvyšování bezpečnostních a vojenských rozpočtů.

Boj proti terorismu je výhodný pro rozvoj vojenských složek i určování států zla, jakými byl Irák Saddáma Husajna, Írán a Severní Korea (KLR). Z vojenského hlediska byly tyto státy neschopné úspěšné agrese vůči svému okolí. Byly ale spolu s teroristy z 11. září 2001 dostatečným argumentem pro roztočení bezpečnostně – vojenských opatření.

2.1. Cesta k operačnímu předpolí

Po rozpadu východního bloku tehdejší EU, stejně jako USA, a státy sousedící se Sovětským Svazem, začaly skrytý, ale úporný boj o ovládnutí bývalé východní zóny. Cílem je dostat se až k hranicím Ruska, které dnes reprezentuje ambice bývalého impéria SSSR, ale i ambice někdejšího carského Ruska.

Jednou z forem posilování vlivu může být i hašení etnických a regionálních požárů v neklidných a zcela mocensky nezajištěných oblastech. NATO sice ztratilo nepřítele, ale potenciálním nepřítelem, nebo alespoň konkurentem, mohla být později kterákoliv z tehdy potenciálních mocností. Území NATO, tedy oblast EU, Turecka, USA a Kanady je třeba chránit i vytvářením operačního předpolí kdekoliv na světě. Kde se neuchytí vliv zemí NATO, nastoupí vliv některé z mimoatlantských velmocí.

Proto již na washingtonském summitu NATO v dubnu 1999 byla schválena nová strategická koncepce aliance. V článku 31 koncepce se praví: „... NATO se bude snažit, ve spolupráci s dalšími organizacemi, předcházet konfliktům, nebo, pokud by krize již nastala, přispívat k jejímu účinnému překonání, a to v souladu s mezinárodním právem, včetně možnosti vést operace, jež jsou odpovědí na krizi a nejsou upraveny článkem 5.“

Přeloženo z diplomatického do lidského jazyka aliance byla ochotna se angažovat v potlačování konfliktních situací, které by mohly vést i nepřímo k ohrožení aliance, protože do té doby aliance byla ochotna se angažovat jenom při napadení svých vlastních členů, což je obsah výše zmíněného článku 5.

Za pět let došlo k ještě většímu posunu. Po 11. září členské státy NATO počítají s intervencemi svých jednotek za hranicemi NATO, v podstatě kdekoli na světě, a přizpůsobují tomu svoji organizaci a výzbroj. Lze říci, že během několika let bude polovina vojenského potenciálu NATO připravena k intervencím mimo své území, aby si uchovala vliv ve světě. Takto přímočaře ale svůj cíl oficiálně nedefinuje. Faktem je, že členské státy NATO stále větší díl výzbroje a jednotek připravují k operacím mimo své území. S vojenskou činností na území států NATO se prakticky neuvažuje. Nejbližší válečným bojištěm může být v podstatě celý svět, kromě vlastních zemí NATO.

Boj proti terorismu ospravedlňuje v očích voličů v podstatě jakékoliv výdaje, včetně amerického uhníždění v Gruzii, tedy v těsném sousedství Ruska. Bojem proti terorismu začalo pomalé přerozdělování moci, vytváření předpolí pro měření mocenských sil.

2.2. Nový pohled na zbraně hromadného ničení

Dosavadní rozlišení vojenských vyzbrojovacích aktivit a bezpečnostních aktivit je dnes již pouze teoretické. Ve skutečnosti cokoli z obou rovin vyzbrojování může být použito kdykoliv, pokud jsou k tomu nejvhodnější podmínky. Např. jaderná ponorka a její střela s plochou dráhou letu může být nasazena proti teroristům, nejen v rámci válečného konfliktu. Podobně jaderné, biologické a chemické zbraně mohou být použity v teroristické válce, nejen v rámci třetí světové války. Proto opatření v rámci vnitřní a vnější bezpečnosti státu ve skutečnosti tvoří nedílnou součást kampaně na posílení bezpečnosti státu od úrovně obcí až po schopnost ovlivňovat mezinárodní politické a ekonomické pozice státu.

To však není možné bez změny paradigmatu i v oblasti zbraní hromadného ničení. Zbraně hromadného ničení (ZHN) již nejsou nejmodernějšími zbraněmi. Naopak, tvrdí ředitel Institutu pro výzkum války a míru při Kolumbijské univerzitě (USA) profesor Richard K. Betts, jehož článek Nová hrozba hromadného zničení, byl uveřejněn v americkém časopise Foreign

Affairs January/February 1998. (Vojenské rozhledy, r. 1998, č.2, s. 132) „Za prvé se stále více a více stávají zbraní slabých, tj. států či aliancí, které jsou vojensky nanejvýš druhé kategorie. I důležitost jednotlivých typů ZHN se posunula. Největší zájem je o biologické zbraně; jaderné zbraně jsou na druhém místě, a až daleko za nimi jsou chemické zbraně.

Za druhé: hlavními prvky bezpečnostní politiky studené války byly odstrašení a kontrola zbrojení. Ale vůči některým novým hrozbám nelze provádět politiku odstrašení a kontrola zbrojení s ohledem na ZHN byla marginalizována. V některých případech může politika odstrašení a kontrola zbrojení mít zcela opačné účinky.

Za třetí: některé z metod, které by mohly vyřešit současné ohrožení ZHN novými způsoby, nemusí být na veřejnosti populární. Jde o program civilní obrany, je odmítán a zesměšňován. Některá z neefektivnějších opatření zabránění útokům uvnitř Spojených států mohou ohrozit tradiční občanské svobody.

Za čtvrté by snížení nebezpečí útoku ZHN uvnitř USA mohlo mít i důsledky pro zahraniční politiku. Mohlo by vyžadovat stažení se z některých konfliktních oblastí. Americká aktivita, která je hlavní zárukou současné mezinárodní stability, se tak paradoxně stává primárním zdrojem americké zranitelnosti,“ uvádí Betts.

Stručně řečeno: dnes bude strategických zbraní použito na taktické úrovni kýmkoliv, kdekoliv a kdykoliv. Ve světě terorismu byla překročena pomyslná hranice mezi účelovými teroristickými akcemi a údery zaměřenými na plošné potrestání celých národů a politicko – náboženských skupin. Kdyby teroristé měli 11. září k dispozici taktické atomové bomby, nepoužívali by k úderu komplikovaného únosu dopravních letadel plných hrůzou se potících lidí. Také použití chemických či biologických zbraní je limitováno dostupností, možností relativně nenápadné a laciné výroby a účinnosti.

Pokud bude ZHN dostupná, aniž by to vzbudilo pozornost výzvědných služeb, bude ZHN použita. Spíše je s podivem, že k něčemu takovému dosud nedošlo.

2.3. Globální bezpečnost je regionální bezpečnost

Čekání na změnu bezpečnostní politiky bylo možné sledovat od poloviny devadesátých let. Bylo třeba přizpůsobit monitorování společnosti vyšší dynamice výměny informací mezi lidmi a přejít k orwellovskému typu pojetí bezpečnosti. V době, kdy ještě dýmaly trosky newyorských dvojčat, bylo prorokováno, že využívání elektronické pošty se do roku 2005 zvýší proti nynějšímu stavu dvojnásobně... Internet byl v devadesátých letech chápán jako projev nového věku, nové svobody. Ve skutečnosti je to komunikační oceán, který musí být monitorován bezpečnostními organizacemi, aby v elektronických stopách byli vysledováni teroristé na cestě k úderům.

Zvyšování kontroly pohybu osob, zboží a informací bylo do 10. září 2001 zcela logicky chápáno jako omezování svobody, protože mágové globalizace káží o celosvětové vesnici a vzbuzují pocit volného svobodného pohybu a konání v celoplanetárním měřítku.

Jenže globalizace je jen idea, určitý typ takřka náboženského vyznání. Ve skutečnosti je třeba ponechat globální svět rozsekaný na regiony kontrolovatelné neviditelnými, ale účinnými závorami.

Nová bezpečnostní politika po 11. září 2001 zní: Člověk má právo být „globálním“ občanem jen když je věrným „regionálním“ občanem. Tedy v případě, že splní pravidla hry regionálně působících bezpečnostních „testovacích“ policejních struktur. Globalizovaný prostor se v tom okamžiku stává iluzí. O lidské šanci v globálním prostoru bude rozhodovat hodnocení z domovské „střediskové vesničky“.

2.3.1. Nové parametry bezpečnosti

S rostoucí svobodou pohybu musí růst schopnost svobodný projev co nejrychleji, kdekoliv a kdykoliv kontrolovat, by řekl orwellovský evangelista. Nové evangelium bezpečnosti zní:

- a) schopnost zjistit kdekoliv a kdykoliv pohyb nebezpečných osob (kamerové systémy)
- b) v reálném čase zjistit obsah jejich elektronické komunikace (preventivní monitorování)
- c) operativně zjišťovat dostupné informace o osobě, pokud chce opustit své dosavadní teritorium pobytu nebo vstoupit na území jiného státu.

d) nutnost zcela podrobně zjišťovat všechny dostupné informace o cizinci (ale i o hmotném nákladu, např. přepravním kontejneru), pokud chce vstoupit do „mého“ teritoria.

Nové parametry bezpečnosti, reagující na zrychlený pohyb osob a rozvoj elektronické komunikace, byli lidé ochotni přijmout, nebo alespoň pasivně tolerovat, (což státním úředníkům bohatě stačí) v rámci zvýšených bezpečnostních opatření, až po úleku z teroru 11. září.

2.3.2. Modlitba za první biologický útok

Další změnou, na kterou čekají bezpečnostní složky na celém světě je první skutečný biologický útok s masovými následky, čili obdoba 11. září 2001. Ideální by byly stovky až tisíce nakažených a další stovky nakažených, které by se přemístily letadly do jiných koutů světa. Potom by orwellovský evangelista žehnal teroristy absolutně.

Změna vnitřních a vnějších bezpečnostních parametrů v tzv. globalizovaném světě by byla dokonalá.

Dosavadní stav: vzrůstá význam zajištění maximální bezpečnosti v malého regionu, kde je nutné identifikovat nebezpečnost jednotlivé osoby. Pokud je pro bezpečnostní aparát regionu určitá osoba nebezpečná, je tím nebezpečná i pro globální systém. Je třeba nebezpečnou osobu monitorovat, ať se pohybuje kdekoliv ve světě, pokud ji nelze držet pouze v omezeném prostoru původního regionu. Jenom tak lze zajistit stabilitu globálního světa.

Stav po biologickém útoku: Mezi biologickou a ideologickou infekcí není z hlediska bezpečnostního aparátu velký rozdíl. Po výskytu biologických zbraní by bylo možné požadovat po osobách zcela zákonně i určitý itinerář kontaktů a uvažovaného pohybu mimo vlastní region pobytu. Odchylky od pohybu musí být hlášeny, jinak správní orgán může přistoupit k sankcím. Je to nutné, kdyby náhodou osoba A cestovala nebo se pohybovala v určitém místě společně nebo blízko osoby B, kterou je třeba izolovat kvůli infekci. Nelze přehlédnout, že totéž již bylo v omezenějším rozsahu uplatňováno při opatřeních proti SARS či ptačí chřipce.

Pokud by takové preventivní monitorování bylo zavedeno, což je jen otázkou času, lidé, organizace a objekty, které sledovaná nepohodlná osoba navštíví, jsou „informačně infikováni“, stihne je kletba podezření a musí být zahrnuti do preventivního „hygienického“ dozoru a mělo by být monitorováno, zda náhodou také nejsou nakaženi informační infekcí nepohodlné osoby. Aby tohoto stavu monitorování bylo dosaženo stačí pouze maličkost: biologické 11. září a alespoň několik set mrtvých, aby případ byl mediálně využitelný.

(...)

(Dodatek z roku 2022: V eseji „Psychologicko – politické aspekty koronavirové pandemie“ (2020) jsem uvedl, že se do značné míry splnil se bezpečnostních šmoulů v rámci koronavirové pandemie. Uvedl jsem (kapitola 4.3.1. Koronavirus testuje čínskou sledovací technologii):

„...Nejvíce dat z hlediska zvládnutí koronavirové epidemie/pandemie shromáždila Čína. Nové typy monitorování a přímého řízení milionů obyvatel v reálném čase nemohli na tzv. západě získat v takovém rozsahu jako ČLR. Podobný „návěst“ totálního špehování obyvatelstva probíhal a probíhá i na tzv. západě, ale v omezeném rozsahu. Přesto i západní bezpečnostní (demokratický) bezpečnostní aparát se přesvědčil, že technicky je možné plošně sledovat osoby pohybující se na území státu pomocí digitální technologie. Ale nejde o tak masivní zkušenost jako v ČLR, kde pomocí mobilních telefonů a sociálních sítí čínská administrativa kontrolovala dodržování karanténních opatření, tedy přísného uzavření nejen města, ale i jednotlivých bloků domů, aby lidé bez povolení nevycházeli ven.

Nařízení a následné sledování a později i další regulace byly obyvatelstvem přijímány bez radosti jako nutné zlo k překonání koronavirové krize. Úvahy orwellovského typu jsou samozřejmé, protože opatření signalizovala, že v případě potřeby si může vynutit stát kontrolu nad obyvatelstvem.

Pro ČLR to do budoucna znamená, že se otevírá čínský trh se speciální „šmírovací“ technologií státům, které budou v budoucnosti za tyto technologie Číně tučně platit...“)

5. Terorismus omezených perspektiv

Útok z 11. září 2001 je pozitivní zprávou tím, že ukazuje na limity teroristů.

Po skončení studené války cíle agresivních skupin musely začít spoléhat na zdroje sympatizantů, kteří nemají zázemí mocenských arzenálů. Agresivní skupina nemá prostředky k nepřetržité kampani, akce jsou krátkodobé, skupiny mají omezené možnosti získků a omezený nábor odborníků, protože neposkytují kariérní růst. Proto teror je jen přechodnou aktivitou před přerodělováním moci. Nevytváří mocenskou strukturu. Jen ji narušuje ve prospěch jiné mocenské struktury. Pikantní na terorismu je, že z jeho akcí může těžit kdokoliv, kdo má dostatek prostředků, aby zaplnil mocenské, hospodářské, politické případně náboženské vakuum, které se objeví v prostoru tragédie po výbuchu. Veškeré výhody z teroristické akce si proto může přičíst na své konto i postižený. V případě útoku z 11. září 2001 v USA to byla administrativa USA.

5.1. Útok z 11. září 2001 jako samozřejmost a průměrnost

Pro pochopení dnes již legendárního útoku z 11. září je nutné neustále opakovat, že útok byl:

- technicky jednoduchou teroristickou akcí s minimem inovací, místo běžného automobilu bylo k útoku využito letadlo působící svou kinetickou energií a hořením paliva,
- pouze organizačně byl úder daleko náročnější (tím i rizikovější pro nebezpečí prozrazení),
- pro svoji složitost při přípravě nebude takto již asi nikdy realizován,
- letadla jako zbraň destrukce byla obecně očekávána, tedy samozřejmá,
- útok na 2 budovy WTO byl mimořádně efektivní, protože způsobil televizním živým přenosem kolektivní šokovou infekci ze znesvěcení symbolu akceschopnosti americké společnosti,
- proti předpokladu byl účinek úderu poloviční, protože škody a oběti v objektu Pentagonu byly značně omezené, plnohodnotná destrukce nastala jen v mrakodrapech WTO, jedno letadlo ani nedosáhlo svého cíle,
- útok nezpůsobil ani významné škody v burzovním světě, ani faktické ochromení newyorské burzy, protože se jednalo jen o zcela omezený bodový úder na několik budov,
- zajímavým, ale zcela vedlejším produktem útoku, jsou ztráty na reklamách televizních společností, které místo reklam přenášely teroristické trauma,
- ekonomické škody ze zastavení letecké dopravy nad USA po útoku a dlouhodobější pokles zájmu o leteckou dopravu byly pro letecké společnosti významné, ale jen prohloubily dosavadní potíže leteckých společností.
- dvou a půlleté období po 11. září 2001 prokázalo limity teroristů, protože šoku z atentátu nedokázali využít k rozpoutání série podobně efektivních úderů, které by vedly k ochromení státní správy a ekonomiky USA a dalších cílových zemí, výbuchy 11. března 2003 v Madridu toto konstatování jen umocnily,
- tím bylo prokázáno, že terorismus není efektivní zbraní, pouze bodově destruktivní. Nemůže při dnešním tempu útoků narušit systém, pouze může přivodit personální změny na vedoucích pozicích v administrativním systému.

Vsuvka o samozřejmosti z jiné studie

V souvislosti s tím není od věci si odskočit do Osla. Napsal jsem kratochvilné pojednání „Teroristický útok v Norsku a širší politické a historické souvislosti aneb: O teroristických samozřejmostech“ navazující na předchozí text. V něm jsem v roce 2011 faktor samozřejmosti ukázal na místním vraždění.

„...Z hlediska kontextu dva vražedné údery v Oslo v pátek odpoledne 22. července 2011 se příliš nelišily od tragédie z 11. září 2001 v USA. Vzhledem k tomuto pocitu jsem se vrátil k poznámkám k terorismu z let 2001 – 2003.“

.... Útok v Oslo jako pozoruhodná varianta všednosti

Masakr v Oslo spáchal jeden nebo více útočníků? Z hlediska ideologického a politického to není podstatné, důležité to je jenom z hlediska trestně právního. Útočník vždy patří do nějaké skupiny sympatizantů, a počet útočníků představuje jenom otázku zvolené techniky útoku. Zda byl zadržený dvaatřicetiletý norský útočník do své role někým šikovně vmanipulován, nebo je to především jeho vize, není podstatné. Jde pouze o míru případné manipulace s útočníkem. Zajímavá je především technika útoku:

- šlo o technicky jednoduchou teroristickou akci s užitím běžného automobilu jako nosiče trhaviny,
- snaha zastřelit co nejvíce lidí u většiny masových vražd dosahovala výkonu do 60 zastřelených a byla většinou spojená s psychickou poruchou, osobními a místními problémy. U střelců motivovaných k zavraždění co nejvíce lidí je většinou počet mrtvých byl omezený. Vrazi střílí v emočním vypětí, jsou v časové tísní, oběti před ním utíkají. Proto je střelba vraha nepřesná. Tyto faktory se podařilo vrahovi z Oslo eliminovat jen z části,
- k útoku došlo na ostrově plném lidí, ze kterého nebylo v době střelby úniku jinak než plaváním, a kdo střílel, měl čas střílet na oběti z bezprostřední blízkosti, a mnoho mohl dosáhnout, protože se nedokázaly skrýt. Z tohoto hlediska byl stejně výsledek jeho vraždění jenom průměrný,
- útok na ostrově byl přesto efektivní, protože proti střelbě nemohla na místě rychle zasáhnout policie.

Dále pokračujeme v citaci prvního textu:

5.3. Kruhy zkázy

Terorismus je především nebezpečný pro kariéru politiků, manažérů bezpečnostního systému a státních institucí. Oběti atentátů jsou na obou stranách barikády především vnímány jako prostředek nátlaku.

Teroristé působí jako ten, kdo hodí do vody kámen. Dramatické změny na vodní hladině způsobí kámen jen v místě dopadu. Dále se po hladině šíří jen kruhy vlnek. Čím více se vzdalují od místa dopadu kamene na hladinu, tím méně pohupují realitou.

Bezpečnostní složky a management státu většinou nemohou ovlivnit dopad kamene na hladinu, ale následného šíření kruhů na hladině se snaží využít ve svůj prospěch.

Reakci na teroristický útok lze popsat jako reakci na vytvoření pěti zón (kruhů) důsledků:

1. Vnitřní kruh zkázy

V okamžiku výbuchu jde o ryze taktickou situaci, o prostor s největšími přímými škodami, ale zároveň s ne příliš velkým významem pro politiku státu (aliance). Z následků teroristické akce lze vyvodit závěry o taktice, technických způsobem a komunikaci teroristů před a během útoku. Teroristická akce především odhalí slabiny teroristů.

Útok na dva mrakodrapy WTO v New Yorku a na washingtonský Pentagon byl strategicky bezvýznamný. Byly použity velké létající nákladáky plné leteckého paliva a lidského ztěšení. Byl to signál, že teroristé ve skutečnosti nemohou USA účinně ohrozit. Madridské atentáty byly v epicentru ještě méně účinnější, protože své poselství nesly pouze v batožích. Ze strategického hlediska byly útoky strategicky bezvýznamný.

2. Kruh komunikačních důsledků

Kromě přímých škod v epicentru teroristické akce dochází k narušení komunikačních, energetických a personálních vazeb. Čím je teroristická akce větší, tím může mít větší vliv na plynulost pohybu materiálu, energie a lidí v regionu. V okolí WTO nejezdilo metro a byly zablokované ulice, strachem byla uzemněna letecká doprava. Podobné problémy, byť v menším rozsahu, byly i v Madridu. Tato negativa jsou ale krátkodobá. Plusová hodnota: Krizová situace také prověřila funkčnost a efektivitu řízení integrovaného záchranného systému. Získané poznatky jsou jedinečné, nedají se získat při cvičných akcích.

3. Krize správního a bezpečnostního aparátu

Třetí kruh důsledků směrem od epicentra zasahuje vedení samosprávy a státní správy. S teroristickou akcí se rozmáhá politická infekce strachu a alibismu. Následné personální otřesy v bezpečnostních a ozbrojených složkách nemusí být přímo úměrné technickému a organizačnímu zajištění bezpečnosti na místě události, ale spíše mediálně – politickému tlaku. Z tohoto administrativního kruhu telefonů a zasedacích místností vzniká největší tlak do vnějších kruhů vzdalujících se od epicentra teroristické události, tzn. do politické oblasti.

Akce teroristů ohrožují především klidnou kariéru tisíců lidí živených mechanismy politiky a správy státu. Výsledek úspěšné teroristické akce je vždy stejný: je to pro veřejnost, tedy voliče, důkaz nevládnutí prevence a aktivní obrany před terorismem.

4. Využití zbytkového efektu teroristické akce

Vnější kruh zaměstnanců státní správy, kteří se nedostávají ke svým funkcím volbami, ale odbornou kvalifikací, pociťuje jen lehké závan, drobné zavlnění po teroristickém útoku.

Odborníci státních institucí formují přidanou hodnotu teroristických akcí - prosazení tvrdších nových zákonných norem, zpřísnujících oborových a služebních směrnic a technických předpisů. Teroristická akce otevírá pokladnu pro financování speciálních projektů v rámci bezpečnostních, vojenských a ekonomických opatření, které se předtím zdály spíše nadbytečným harašením strachem. Největší profit z teroristických akcí na světě nemají teroristé, ale tisíce odborníků, kteří žijí z této čtvrté vlny, zabývající se problematikou bezpečnosti. Přitom až na několik řídicích bossů nemusejí mít obavu, že budou přímo odpovědní za zajištění bezpečnosti v určité oblasti.

5. Globální ozvěna teroru

Ekonomické a zahraničně politické pozadí představuje vnější kruh zaměřený do globálního prostoru. Vlna destrukce se mění se vzrůstající vzdáleností od epicentra teroristické akce v takřka nepostřehitelný vánek reprezentovaný vyzářováním vln

televizních a rozhlasových vysílačů. Naplňují bedničky přijímačů informačním hlukem o krvavostech a hrůze. Tyto vlny informací vyzarují až do globalizačního vzduchoprázdna virtuálních vztahů a důsledků. To je poslední, takřka neviditelná vlnka důsledků teroru.

Teroristické akce mají na vlně virtuálních dopadů vliv na burzovní výkyvy, na cenu ropy, ale i dalších komodit, na investiční strategii investorů v postižené oblasti. To vše může mít i nepřímé vzdálené důsledky. Dokonce mohou být rozehrána neexistující nebo zkrlesně komentovaná opatření vytvářející alternativní fantomatickou politickou situaci. Příkladem je úspěšná snaha Španělska bez hodnověrných důkazů přesvědčit Radu bezpečnosti OSN k rezoluci, v níž odsoudila ETA jako pachatele madridského krveprolití z 11. března 2003. Pro Radu bezpečnosti to není dobrá vizitka.

Po 11. září 2001 se burza zachovala v následujících dnech přiměřeně situaci, podobná situace nastala po 11. březnu. Po atentátech sice evropské burzy propadly, ale burzovní trh by krátkodobě citlivý i po 11. září. Geopolitická rizika jsou vyšší než dříve a proto si burzovní trh na podobné šoky již zvykl. Pokud nebudou teroristé schopni atentáty madridského typu opakovat v různých částech Evropy v rozmezí několika málo týdnů, vliv teroristů na akciové trhy je v podstatě mizivý.

6. Na obětech nezáleží

Teroristické akce jsou z dlouhodobého hlediska velmi málo efektivní, protože mají minimální destrukční hodnotu. Na teroristickou akci doplatí v podstatě jenom přímé oběti, čili mrtví, zmrzačení a odvolaní funkcionáři, kteří nedovedli atentáty zabránit.

Oběti jsou hlavním produktem, se kterým obě strany pracují. Obětmi teroristé vyrábějí v napadené společnosti strach a tlak na úředníky, aby vyhověli jejich požadavkům, nebo je alespoň uvádějí do chaosu, tedy do špatných rozhodnutí, která poškozují společenské klima. Oběti ale pracují i proti teroristům. Poskytují záminku k ještě tvrdšímu postupu nejen vůči teroristům, ale v podstatě vůči všem, kteří ohrožují kariéru řídících a správních úředníků „extrémními“ názory a požadavky. Fyzické oběti se rozplývají v průmyslu strachu: Zůstává otázka využití pocitu strachu, hněvu a odporu.

Terorismus proto je technický, ne ideologický problém. Vyrovnání se s terorismem je v rovině informační a organizační. Nezáleží na obětech útoku, ale na způsobu, jak se s útokem systém vyrovná. Jak ho zužitkuje ve svůj prospěch... Lidé je dost, jsou nahraditelní, kromě toho jsou odolní. Na opakovanou zátěž si zvyknou. Proto jsou teroristické útoky v Izraeli ze strategického hlediska neúčinné. Lidé si na atentáty zvykli.

Lidé si rychle zvykají i v zónách, kde ještě nedávno byl klid. Např. teroristický atentát z 9. prosince 2003 u hotelu National, vzdáleného pouhých 145 metrů od moskevského Kremlu, zajímal více ruská média než samotné Moskvy. Téměř všechny deníky si kladly jednu otázku: Kdy konečně vláda teroristickým útokům zamezí... Moskvané by měli prožívat šok. List Izvestija navíc připomíná, že k tragédii došlo právě 9. prosince, tedy v den devátého výročí zahájení války proti Čečensku, kterou zahájil tehdejší prezident Boris Jelcin. Obyvatelé ruské metropole však šok ani strach navzdory očekávání nepociťují. Moskva byla o den později jako jindy plná spěchajících chodců, vozovky byly jako vždy přeplněny chaoticky popojíždějícími automobily, jejichž řidiči připomínají sebevrahy. "Zvykli jsme si. Výbuchy přicházejí, lidé umírají, ale život jde dál," říká publicista a dopisovatel našeho listu Igor Někrasov. "Když došlo před rokem k tragédii v divadle na Dubrovce, zahynul tam náš přítel. Byli jsme s manželkou na jeho pohřbu. Je to strašné, ale nelze se tomu poddávat," říká Igor. "Žijeme v permanentním stresu," tvrdí moskevská psychoanalytička Nataša Blochinová. "Stres je zakódován v buňkách našeho těla." Co zbývá v situaci, kdy napětí, stesy a křeče, projevující se téměř v každém okamžiku lidského života, hrozí, že člověka nemilosrdně sešrotují? "Stres je křeč, kterou je třeba rozchodit," říká Nataša. "Je-li ti do pláče, musíš roztáhnout koutky úst co nejvíce. Tělo poroučí pocitům, a tak se začneš smát. Možná hloupě, ale přesto to bude smích. Smích vždycky zabíjí stres. Stres je tedy možno kontrolovat," tvrdí psychoanalytička. (HN 11.12.2003, Moskvané už strach nepociťují, zvykli si)

Podobná byla situace po explozi v moskevském metru v únoru 2004. Lidé musí jezdit metrem dál, protože nemají k dispozici rychlejší dopravní prostředek, kterým by se dostali do práce a domů.

Změna v účinnosti teroristických akcí by mohla nastat jen v případě, že teroristé opakovaně, ne jen jednou, použijí zbraně hromadného ničení. Jinak budou mít největší prospěch z atentátů pohřební služby, prodejci květin a prodejci bezpečnostních zařízení. Prostě život jde dál a každý kdo může se snaží na teroristické akci nějak vydělat. V tom je největší slabina terorismu.

6.1. Utajovaná lhostejnost vůči terorismu

Po stránce technické nepředstavují teroristé mimořádné riziko. Pokud nemohou přejít v rozsáhlou bojovou činnost, tedy nemohou-li rozpoutat velmi rozsáhlou občanskou válku nebo válku klasického typu, jsou jen obtěžujícím faktorem jako IRA nebo ETA, nebo palestínští sebevražední výbušní rozstříkovači sebe sama v izraelských ulicích.

Ve světě moci bude brzy závažnějším problémem další blížící se kolo rozdělování moci mezi mocnostmi. Proto nezažíváme skutečné křížové tažení proti terorismu, ale převážně účelová tažení na politickou objednávku.

Po stránce psychologické získávají i teroristé určitou přidanou hodnotu ze své činnosti. Nutí napadený systém (sít) předstírat, že jeví zájem o problémy, ze kterých terorismus údajně vyvěrá. Tyto teatrální až rituální akce pořádané politiky slouží nebojovné složce terorismu k citovému a politickému vydírání nepřítelů.

Jak nutí terorismus své oběti k rituálním obřadům bylo dobře vidět např. 22. 9. 2003, kdy jednalo o kořenech terorismu a jejich likvidaci patnáct hlav států a vlád, diplomaté a experti z dalších zemí v New Yorku na konferenci u příležitosti zasedání Valného shromáždění OSN.

„Nemůžeme bojovat jen s teroristy. Musíme si získat srdce a myšlení lidí,“ řekl podle stanice BBC v úvodním projevu generální tajemník OSN Kofi Annan, podle něhož nelze terorismus porazit jen vojenskými prostředky.“ Francouzský prezident Jacques Chirac v rámci rituálního obřadu navrhl vyhlásit 11. září dnem boje proti terorismu. Dodal, že tento boj není jen věcí policie a ozbrojených složek, nýbrž i „zamyšlení nad chybami naší doby“.

Stejně bezobsažně byly i řeči obětí teroristických akcí, které byly na tento obřad přivezeny. „Vůči pachatelům útoku necítím nenávisť a nehledám pomstu,“ uvedla ve svém svědectví devětatřicetiletá Thiolin z Bali, kde v říjnu 2002 zahynulo při atentátu přes dvě stě lidí. "Jsem přesvědčena, že Bůh je potrestá podle svého." (Hospodářské noviny 23. 9. 2003)

Tyto zcela jalové výlevy, podobně jako teroristické proklamace, svědčí o tom, že terorismus můžeme považovat jenom za krajní způsob skupinového prosazování politiky.

Norský ministr zahraničí Kjell Magne Bondevik (Hospodářské noviny 23. 9. 2003) popsal mlhovou motivů vedoucí k terorismu jako nenávisť. Podle Bondevika teroristé často využívají chudoby a náboženství, ale problém je širší. "Má to co dělat s nenávisť," řekl Bondevik, citovaný agenturou Reuters.

Terorismus je technickým ne ideologickým projevem netrpělivosti duše. Je to krajní způsob spoluúčasti na politice čili extrémní způsob sebevyjádření. Typický terorista je původem ze středních vrstev s průměrnými nebo nadprůměrnými příjmy a vyšším vzděláním. V posledních letech velice módní sebevražedné útoky nemají ani přímou oporu v náboženském učení islámu. Mezi sebevrahy jsou i velmi vlažně praktikující, až k náboženství lhostejní muslimové, někteří patří k jinému náboženství. Terorismus proto není ze strategického hlediska ničím závažným. Nejedná se o určitý politický či náboženský směr, ale o specifickou útočnou taktiku, nic více.

(...)

7. Teror a lidská práva

Lidská práva znamenají podobně jako terorismus, název pro mechanismus silového prosazování zájmů. Boj za lidská práva může skokově přecházet v terorismus, běžný je i opačný postup, čehož je dokladem historie palestinského hnutí odporu. Z hlediska mocenské politiky po 11. září 2001 silnější a aktivnější si prosadí svůj pohled na svět jako globální normu. Silný určuje normu tzv. lidských práv dokud není donucen silnějším protivníkem přijmout jeho definici a praktické naplnění lidských práv... Proto také definici globálního světa vytvářejí nejsilnější globální hráči. Proti tomu se ohradil šéf úředníků OSN Kofi Annan na zasedání Valného shromáždění v New Yorku 23. 9. 2003.

Útok na Irák a odsouzení této americké praxe při zasedání Valného shromáždění 23. 9. 2003 je důležité pro správné pochopení nového bezpečnostní strategie mocností. Valné shromáždění ukázalo, že lidská práva jsou pouze nástrojem, nepředstavují žádnou zvlášť velkou hodnotu, ale především záminku k akci. Při zasedání Valného shromáždění v New Yorku Bushův argument, že napadení Iráku dodatečně ospravedlnily nalezené masové hroby a místnosti na mučení lidí, nebyl přijat. „Mohli by se vytvořit precedens, jehož výsledkem by bylo rozšíření jednostranného a neoprávněného užívání síly, ať už s anebo bez důvěryhodného ospravedlnění,“ varoval Annan a sklídlil dlouhý potlesk.

Annan se ocitl v osudové pasti. Ať by řekl cokoli, bylo by to pro pověst OSN špatné. Podle jeho slov porušování lidských práv nakonec není důvodem intervence. Kdyby bylo důvodem, musel by přiznat USA právo zásahu, tedy legalizovat zásah v Iráku mimo rámec OSN. Potom by ale mohla být vnesena otázka, proč tato práva nejsou vojensky prosazována v jiných asijských a afrických státech. Slovník OSN a slovník mocností používá jiné pojmy...

8. Mocenská samozřejmost

Konzervativní prezident Bush je zbytečně obviňován, že na 11. září 2001 zareagoval zcela účelově, ve prospěch neokonzervativců a především ropné lobby. Domnívám se, že na teroristický úder 11. září by reagovala stejným způsobem demokratická i konzervativní vláda USA. Šok z mediálně velmi zdařile prezentovaného útoku dával možnost radikální změny bezpečnostních a vojenských postupů ve světě. Tuto šanci nemohla odmítnout vláda demokratů ani konzervativců. Americká protiteroristická kampaň v Afghánistánu a útok na Irák je samozřejmostí, vyplývající z vojenského potenciálu USA a z příznivých okolností nakloněných oběma akcím.

Kritici správně uvádějí: „... nebyla to válka. Těsně po 11. září se o útocích hovořilo, podobně jako o výbuchu bomby ve Světovém obchodním centru v roce 1993 či o výbuchu Federální budovy Alfreda P. Murraha v Oklahoma City v roce 1995, jako o aktech kriminální brutality, za kterou by měli být ti, kteří jsou za ně zodpovědní, jak uvedl prezident, „postavit před soud“. Do 9 dní však byla válka už v plném proudu. Na společném zasedání kongresu 20. září ji Bush popsal jako novou značku boje, „jiného, než jsme kdy viděli“, „plného tajných operací, a dokonce s tajným (utajeným) úspěchem“. ... Bush a Cheney vnutili veřejnosti myšlenku asymetrické války, resp. války „4. generace“, kdy je národní stát zatažen do konfliktu s „nestátním aktérem“ (Britské listy 31.1.2005 - Jonathan Raban, Pravda o terorismu.)

Teroristický útok z 11. září musel být vykoupěn protiakcí. Kolektivní duše národa si vyžaduje pomstu za pokoření, které bylo zcela správně přirovnání k pokoření z Pearl Harboru (7.12.1942). Je otázkou, zda by klidné a pečlivé vyšetřování teroristického útoku by nakonec prokázalo přímou vazbu na organizaci Al-Kaida. Jisté je, že kolektivní duch teroristů v té době byl hodně inspirován afghánským prostředím bin Ládinových táborů. Úder z 11. září a obsazení Afghánistánu byly vedeny ve stejném duchu kolektivní viny. Lidé pod údery unesených letadel trpěli za americkou politikou, Taliban a lidé kolem bin Ládira měli trpět za sebevražedné únosce z 11. září.

8.1. Afghánistán jako poznaná nutnost

Likvidace vládnoucího hnutí Taliban v Afghánistánu byla přes velkou vzdálenost od USA (a atlantských států) vojensky schůdná, protože pozemní operace, tzn. obsazení celého Afghánistánu, mohla zajistit ozbrojená opozice podporovaná moderním letectvem křesťanů.

Akce byla žádoucí i proto, že mohly USA rozšířit afghánskou akci svůj vojenský vliv ve střední Asii a v blízkosti ruských hranic. Zároveň byla pro západní ekonomiku získána rámcová kontrola nad územím, kudy lze vést strategickou dopravu ropy či zemního plynu. Není od věci připomenout, že Gruzie leží na ropné cestě a v rámci afghánského tažení i tam získaly USA

významný vliv. V důsledku toho se Gruzie podporovaná USA rozhodla, že definitivně odstraní poslední dvě ruské vojenské základny v Batumi a Achalkali. Nový uvažovaný plynovod přes Afghánistán a Pákistán až do Indie by zbavil Asii transportní závislosti na Rusku.

8.1.2. Mocenská psychoterapie

Již za vlády prezidenta Clintona byl v kurzu směr úderu Al-Kaida a bagdádský Saddám byl traumatizující skvrnou na mocenské politické mapě.

Clinton udržoval aktivně bezletové zóny v Iráku, americká a britská letadla byla pány iráckého vzdušného prostoru, ale existence Saddámovy bagdádského režimu byla důkazem vojenské a politické polovičatosti Západu, důkazem, že je možné západnímu pojetí politiky vzdorovat. V roce 1998 návrh Clintona na vojenský zásah nebyl v Radě bezpečnosti OSN podpořen uplatněním práva veta ze strany Ruska a Číny. Byl proto v prosinci 1998 jenom po čtyři dny jednostranně Američany bombardován Bagdád.

Bush mladší se zachoval stejně jako by se zachovali demokraté. Boj s terorismem by byl po 11. září vítanou záminkou k útoku na Saddáma i pro demokratickou vládu, pokud by ve volbách nezvítězil Bush. Američtí politici byli v permanentním stavu ochoty opožděně, ale přece jenom, provokujícího Saddáma Husajna odstranit. Uvolnila by se tím i produkce irácké ropy. Tvrdit, že irácké tažení bylo dílem neokonzervativců je tvrzení na hranici pověry. V americké společnosti byl dlouhodobě obecný psychologický souhlas s akcí.

8.2. Momentální účel je strategický

Je zcela zbytečně Američanům vyčítáno, že ozbrojený kádr Talibanu a Al Kaidy vyrostl z bojovníků vycvičených za pomoci USA k boji proti sovětským vojskům v Afghánistánu. Tehdy jejich nasazení bylo účelné a jejich další politický vývoj těžko předvídatelný. Bez vyzbrojování islámských dobrovolníků západními státy by nebyla vojska Sovětského svazu v Afghánistánu poražena a nebyla by tím prohloubena krize sovětské moci.

Podobně americká, kuvajtská a saúdsko - arabská podpora režimu Saddáma Husajna ve válce Iráku proti Íránu byla účelová. Sledovala oslabení tehdejší iránské rozpínavosti podněcované agresivně fundamentalistickou verzí islámu. Irák i Írán se válkou vyčerpaly a fundamentalistický Írán dále již nepředstavoval pro své okolí významnou hrozbu. Že irácké vedení použilo proti vlastním Kurdům chemické zbraně a tisíce takto povraždilo? Prioritou bylo vyčerpání Íránu a zabránění mocenské destabilizace ropné oblasti.

Stejně tak ignoroval Západ potlačování práv Kurdů v Turecku. Proč by tedy mělo být Iráku měřeno jiným metrem? Často se uvádí jako příklad zvěrstva, že v březnu 1988 bylo v Iráku 5000 mužů, žen a dětí usmrceno v městě Halabdzha chemickou smrtí a 7000 dalších zmrzačeno jedovatým plynem. Západní obchod ani západní špionážní spolupráci s Irákem to vůbec neovlivnilo. Kurdové byli prostě element, který byl podle potřeby „zpracováván“ od Turecka až po Írán.

Proto např. začátkem sedmdesátých let USA zrušily podporu iráckých Kurdů. Podpora kurdského odboje do té doby sloužila k oslabování Iráku. Změna strategie v zájmu ochrany proamerického iránského šáhova režimu vedla k zastavení finanční podpory irácké kurdské opozici. Na 30 tisíc kurdských bojovníků se náhle ocitlo ve svízelné situaci, mnozí zahynuli. Henry Kissinger to tehdy komentoval slovy, že tajné operace zpravodajských služeb nelze zaměňovat s misionářstvím, což přesně vystihuje ekonomické zásady politického průmyslu. (Listy 29.7.2002, Kurdové včera a dnes, Petr Schnur)

Kdo si vzpomene na léta 1980 – 1984, kdy iránská armáda potlačovala povstání Kurdů? Íránským Kurdům se přitom dostávalo pomoci od Iráku a iráckí vzbouření Kurdové se zase spojili s Íránem. V této nepřetržité souloži každého s každým byla pozdější lapálie ve městě Halabdzha drobností. V té době ještě probíhala válka s Íránem. Íráckí Kurdové proto byli defakto spojenci Íránu. Chemické zbraně užívala irácká armáda proti kurdským povstalcům od roku 1987, taktéž chemické zbraně užívali Irák vůči iránskému vojsku. Až v srpnu 1988 Írán s těžkým srdcem přistoupil na plachtu, protože irácké ofenzívy od dubna do srpna silně decimovaly vyčerpanou iránskou armádu. Tím skončila nerozhodná válka zahájena 9. září 1980 Irákem.

Obsazení Kuvajtu iráckým režimem v roce 1991 stálo za povšimnutí jenom proto, že Irák obsadil významná ropná pole. Kdyby ekonomicky zajímavý byl v Kuvajtu pouze úzký pobřežní pás využívaný pro turistický ruch, okupaci Kuvajtu by sice odsoudila rezoluce OSN, ale zůstal by již součástí Iráku. Kdo by osvobozoval bezvýznamnou poušť?

Je nutné vycházet ze zásady, že momentální politický účel (zisk) je strategický. Dnešní zisk je prioritní, protože bez současné výhody by se hůře ovlivňovalo dění v blízké natož vzdálené budoucnosti. Nebezpečí, že dnešní spojenec se může stát zítra nepřítelem, je z hlediska přítomné nutnosti přijatelným rizikem.

(...)

Samozřejmost ještě jednou a jinak

V textu o božím dopuštění z 11. září 2001 je důležitým termínem „samozřejmost“ (samo – zřejmost). Nepřímo se k tomuto tématu vztahují i poznámky, které jsem kdysi dávno v prosinci 2010 vypotil na téma „Kauza WikiLeaks aneb politici, byznysmeni a hysterici se změnili v laboratorní krysy“.

Pro zajímavost uvádím výňatek z poznámek na toto téma:

„...Reakce lidí (tedy i institucí a firem) na informace uveřejňované v rámci WikiLeaks představují studijní materiál, podobně jako chování myši v laboratoři. Pro psychology, sociology a politology reakce na WikiLeaks je velkým přínosem. Tyto reakce představují autentický materiál o stavu globální politické scény i jednotlivých teritoriálních scén.“

2.1. Informace z WikiLeaks jako samozřejmost

Mnohé události od druhé poloviny devadesátých let až do dnešních dnů se některým lidem zdají samozřejmé.

... Mluvíme – li o samozřejmosti, dostáváme se mnohdy až na hranici cynismu, protože mnohé činy, které se zdají být otřesné, neuvěřitelné, mohou být popsány jako opakující se, a z tohoto pohledu samozřejmé. Za slovem samozřejmost se skrývají stále se opakující vzorce lidského chování, kde se mění jen regionální, mediální, časové a technické kulisy. Právě to popisují materiály odtajněné pomocí WikiLeaks. Samozřejmost těchto informací se před člověkem zjeví v okamžiku, kdy si uvědomí, že o tom, co bylo v dokumentech odhaleno, se hovořilo již dříve, jenom o tom nebyly zcela jasné důkazy. Nebo nebyly tak otřesně barvitě.

Samozřejmost je zvláště patrná z informací z Iráku a Afghánistánu. Již v době útoku na Irák byly pochyby o tom, zda důvod útoku je pravdivý, že hrozí nebezpečí iráckých zbraní hromadného ničení. Pochyby se potvrdily. Od té doby chodily z Iráku zprávy svědčící spíše o destabilizaci v regionu. A tak tomu je dodnes. WikiLeaks k tomu dodává jenom zpřesňující informace...

... Americká administrativa není pohoršena tím, co všechno bylo občanům zatajováno, ale je pohoršena, že se to nepodařilo utajit. Nejen americká vláda, ale všechny vládní administrativy světa po této zkušenosti udělají maximum, aby znepřístupnily dokumenty, omezily počet přístupů k nim, digitální archivy budou rozparcelovány do menších souborů atp. Budoucí chování politiků (a diplomatů) bude z hlediska přístupu k dokumentům před občany ještě uzavřenější ...“

Obsah

O samozřejmostech	1
0. Úvod aneb nic nového se nestalo	1
1. Den samozřejmosti - 11. září 2001 a 11. březen 2004.....	1
1. Základní iluze.....	2
1.1. Pandořina skříňka mocností	2
1.2. Útok z 11. září 2001 byl očekáván	2
1.3. Faktor průběžnosti.....	2
1.4. Prevenci svazoval orwellovský syndrom	3
1.5. Organizační volnoběh	3
2. Útok z 11. září jako dar boží	4
2.1. Cesta k operačnímu předpolí.....	4
2.2. Nový pohled na zbraně hromadného ničení	4
2.3. Globální bezpečnost je regionální bezpečností.....	5
2.3.1. Nové parametry bezpečnosti	5
2.3.2. Modlitba za první biologický útok	5
5. Terorismus omezených perspektiv	6
5.1. Útok z 11. září 2001 jako samozřejmost a průměrnost.....	6
Vsuvka o samozřejmosti z jiné studie	6
5.3. Kruhy zkázy	7
6. Na obětech nezáleží	8
6.1. Utajovaná lhostejnost vůči terorismu	8
7. Teror a lidská práva.....	9
8. Mocenská samozřejmost	9
8.1. Afghánistán jako poznaná nutnost	9
8.2. Momentální účel je strategický	10
Samozřejmost ještě jednou a jinak	10